

(kooli nimi)

TURVALINE KOOL

Enesekontrolli küsimustik

EESÕNA

Turvalisusest ja turvatunde vähesusest on viimastel aastatel palju räägitud ning mitmed projektid ja liikumisedki käima lükatud. Nimetatud mõisted on omavahel väga seotud ning selgelt tuleb välja turvalisuse tunnetuslik mõõde, mida meetriga mõõta ei saa. Samas on just see tunnetatud turvalisus oluliseks terve kogukonna toimimise alustalaks, kus tervikusse panustamisel on igal kogukonnaliikmel oma roll. Turvalisuse tunnetamine ja sellega seotud vastutuse tajumine on tähtsad eeldused vigastuste ja vaimse tervise häirete ennetamisel. Inimese ja organisatsiooni seest kasvanud motivatsioon suhtumist ja tegutsemist muuta on kõige suurem liikumapanev jõud, mis oodatavate tulemusteni viib.

Iga kooli lugu ja nägu on isemoodi, turvalisuse mõiste ja haare väga lai. Seetõttu oleme püüdnud selles mitmekesisel valdkonnas orienteerumiseks ja raamide hoidmiseks maailmapraktika põhjal kokku koondada küsimustiku, mis aitab näha turvalisuse erinevaid tahke ning tegutsemisvaldkondade võimalusi. Kindlasti on koolis väga palju erinevaid tegevusi juba tehtud, mis panustavad turvatunde suurenemisse, kuid teadvustatult ja eesmärgistatult on nende tegevuste mõju sügavam. Kõik küsimustikus pakutud tegevused ei pruugi olla vajalikud iga kooli jaoks, nii mõnigi tegevus võib olla hoopis nupukamalt lahendatud. Kõik sellised märkused endi jaoks ning tagasiside „Turvaline kool“ korraldusmeeskonnale on väga teretulnud.

Enesehindamise küsimustik on loodud eesmärgiga pakkuda koolidele (kooli tervisenõukogule) tööriista, mis aitab kokku koondada erinevad tegevusvõimalused ja dokumendid ning peaks olema tõhusaks aluseks ja täienduseks arengukava koostamisel.

SOOVITUSED ENESEHINDAMISE LÄBIVIIMISEKS

Sisehindamisel soovime tähelepanu pöörata mitte ainult paberil ja statistiliselt mõõdetavate hinnangute andmisele, oluline on meeskonna tunnetus ning mitmed subjektiivsed tunnused, kus olulisima väärtuse annabki sisehindamist läbiviiva meeskonna omavaheline arutelu. Näiteks väärtuste puhul on oluline arutada, kas väärtus on üheselt ja selgelt dokumenteeritud, teisalt – kui selgelt väärtused igapäevaelus toimivad (nt kui palju antakse varjatult vastupidiseid signaale – märkamise asemel ärapöördumine, mitte-reageerimine; väga hea õppeedukus on õpilaste seas üheks tõrjutuse põhjuseks, erimeelsuste lahendamisest hoidumine jpm).

Kaardistuse struktuur on jagatud neljaks spetsiifilisemaks teemaks (sotsiaalne ja füüsiline keskkond (sh tervishoiuteenus ja tervisekasvatus), füüsilised tegevused/kehaline kasvatus, kriisireguleerimine, perekond ja kogukond), mis omakorda jagatud alajaotusteks. Praktiliselt kogu dokument on soovitusliku loomuga ning hinnatavad kriteeriumid mõeldud näitamaks suunda, mille poole vajadusel püüelda. Valdkondi hinnatakse järgmistes kategooriates:

1. Väärtused
2. tegevused (sh koolitused)
3. dokumenteerimine
4. info jagamine
5. infrastruktuur

Hindamise kriteeriumid:

Igale kriteeriumile - või näidisloetelule antakse hinnang kolmepallisüsteemis, kus hinnangu sisu jaotub järgnevalt: **O** – olemas / **VT** – vaja teha / **P** – puudub (ka puudub vajadus). Iga hinnatava valdkonna järel on märkmete tegemiseks selgituste lahter, kuhu saab märkida dokumentide nimetused või konkreetse programmi nime, aga ka põhjenduse, miks antud ajahetkel on otsustatud, et mõnda kriteeriumi ei ole täita vaja. See on eriti oluline puhkudel, kui teatud tingimuste muutumisel võib osutada vajalikuks teistsuguse otsuse tegemine. Lisaks võib selgituste lahtrisse märkida ideid ja visioone, kuidas hetkeseisu võiks/oleks vaja muuta. Iga valdkonna lõpus on kokkuvõteteks mõeldud seksioon, kus saab eelnevalt hinnatud tunnuste põhjal välja tuua nii tugevused kui parenduskohad ja ettepanekud. Selline kokkuvõte võiks olla heaks ülevaateks ja sisendiks erinevatele arendusteemalistele aruteludele ja dokumentidele.

Enesekontrolli küsimustiku koostamisel on aluseks võetud Viljandimaa sarnase tegevuse kogemus ning Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) „Turvaline kool“ liikumise põhimõtted. Küsimustiku valmimisse on panustanud Eesti Tervisedenduse Ühingu Harjumaa traumaennetusprojekti meeskond ning mitmed valdkonnaga seotud asjatundjad.

Küsimustiku valmimist rahastatati Eesti Haigekassa ja Eesti Tervisedenduse Ühingu projektist „Kodu- ja vabaaja vigastuste vältimine Harju maakonnas“.

TÄNUSÕNAD

Anli Vahesalu

Annika Soa

Eve-Mai Valdna

Kadri Hunt

Kairi Kilp

Kristel-Liis Kaunismaa

Lilia Laul-Gontšarenko

Mart Felding

Nele Kunder

Sirje Luide

Elo Paap ja Viljandimaa tervisenõukogu

1. SOTSIAALNE JA FÜÜSILINE KESKKOND

	Tunnus	O	VT	P
1.1 Väärtuste kujundamine	<ul style="list-style-type: none"> • Kõrge akadeemilisus • Kiusamine ei ole lubatud • Positiivne õhustik, avatud suhted ja meeskonnavaim • Kuuluvustunne – oleme üks pere • Kõik vastutavad ohutu ja turvalise keskkonna hoidmise eest. • Sotsiaalsete probleemide varane märkamine ja sekkumine on tähtis ja jõukohane kõigile. 			
Selgitus:				
1.2 Tegevused (sh programmid, koolitused)	<p>ÕPILASTELE SUUNATUD</p> <p>1.2.1 Akadeemilise edukuse edendamine, aktiivsete õpistrateegiate rakendamine.</p> <p>1.2.2 Tervise edendamine (tervise kampaaniad, teemapäevad ja –nädalad, tervist edendavate koolide liikumises (TEK) aktiivne osalus, põhimõtete rakendamine ja tegevused jne).</p> <p>1.2.3 Nõustamine, psühholoogiliste ja erinevate sotsiaalprogrammide (sh koolituste) läbiviimine.</p> <p>Suhete loomine ja hoidmine – sotsiaalsete toimetulekusoskuste arendamine (lisaks ainetundidele).</p> <p>Kuuluvustunde kujundamise programmid/tegevused (kuuluvustunde loomiseks inimeste vahel, sh kooli ja õpilase vahel).</p> <p>1.2.4 Sisekorraeskirjade koolitus õpilastele</p> <p>1.2.5 Õpilastele suunatud tegevused turvalisuse teemadel (näiteks: konkursid, uurimustööd, võistlused, kampaaniad, projektid, noortelt-noortele üritused jne).</p> <p>sh liikluskasvatus</p> <p>uimastiennetus (sh tubakas ja alkohol)</p> <p>veeohutus</p> <p>turvalise mängu edendamine ennetamaks tahtmatuid vigastusi ja vägivalda</p> <p>1.2.6 Vägivalda ennetavad tegevused</p> <p>1.2.7 Õpilaste innustamine võtma osa tahtmatute vigastuste (kukkumised, mürgistused, vigastused katkiste esemete tõttu, spordivigastused jpm) ja vägivaldaennetuse koolitusest.</p> <p>PERSONALILE SUUNATUD</p> <p>1.2.8 Kõigi valdkonna programmide/tegevuste tugiteenus ja koolitus õpetajaskonnale, töötajatele ja juhtkonnale (olemas vastav nõustamissüsteem).</p>			

	1.2.9 Varustust hooldava personali erialane väljaõpe (nt ohutu koristusteenus, erivarustuse hooldus jms).			
	1.2.10 Kogu järelevalvet tegeva personali (sh vabatahtlike, ringide juhendajate jt) asjakohane koolitamine.			
	1.2.11 Tervist edendava töökoha (TET) võrgustiku põhimõtete rakendamine.			
	1.2.12 Interaktiivsete õpetamismeetodite programm.			
	1.2.13 Proaktiivne (ennetav) klassijuhtimine.			
	MUUD TEGEVUSED			
	1.2.14 Ehitiste, mänguväljaku varustuse, koolibusside, teiste sõidukite ja muude alade hooldamine. Puuduste viivitamatu kõrvaldamine.			
	1.2.15 Kõigi valdkonna programmide/tegevuste tugiteenus ja koolitus lapsevanematele (olemas nõustamissüsteem).			
Selgitus:				
1.3 Dokumenteerimine	1.3.1 Regulaarne füüsilise keskkonna turvalisuse ja ohutegurite hindamine.			
	1.3.2 Füüsilisest keskkonnast tulenevate tahtmatute ja tahtlike vigastuste ning nende põhjuste dokumenteerimine.			
	1.3.3 Tegevusjuhised kannatanute (vigastused, kiusamine) ja teiste osapoolte edasisuunamiseks.			
	1.3.4 Vägivalla esinemise uuring (sh teadmiste ning suhtumise testimine).			
Selgitus:				
1.4 Info jagamine	1.4.1 Tegevuste ja kogutud dokumentatsiooni põhjal jagatakse oma saavutusi ja räägitakse probleemidest oma koolis, paikkonnas, turvalise kooli võrgustikus; kohalikel, üleriigilistel ja rahvusvahelistel kohtumistel.			
Selgitus:				
1.5 Infrastruktuur	1.5.1 Personal – vastutav isik või regulaarselt (kord kuus/kvartalis) kohtuv meeskond personali hulgast, kes planeerib ja korraldab tegevusi ning hindab tulemusi.			
	1.5.2 Koolis töötab sotsiaalpedagoog ja/või psühholoog.			
	1.5.3 Personal/töövõtja, kes parandab ja hooldab varustust.			
	1.5.4 Mänguväljakul ja ühiskasutatavatel aladel on järelevalve.			
	1.5.5 Toimiv füüsilise keskkonna ohuteguritest teavitamise süsteem (nt kooliraadio, muu süsteem).			
	1.5.6 Piisav eelarve (sh projektipõhine) programmide elluviimiseks, hindamiseks, koolituseks ja teavitamiseks.			
	1.5.7 Koolis on kooliõde.			
	1.5.8 Koolil on tugevad sidemed paikkonna tervishoiuorganisatsioonide, arstidega, kohaliku konstaabli, maanteeameti jms.			

Selgitus:

TUGEVUSED:

- ...
- ...

PARENDUSVÕIMALUSED:

- ...
- ...

ETTEPANEKUD:

- ...
  - ...
-

2. FÜÜSILISED TEGEVUSED/KEHALINE KASVATUS

	Tunnus	O	VT	P
2.1 Väärtuste kujundamine	<ul style="list-style-type: none"> Ohutuseeskirjad on täitmiseks. Turvavahendite kasutamine näitab, et hoolid. Harrastused ja hobid on inimese lisaväärtus ja tervislik pingete maandamise võimalus. 			
Selgitus:				
2.2 Tegevused (sh programmid, koolitused)	ÕPILASTELE SUUNATUD 2.2.1 Tervislike eluviiside ja harjumuste ning vigastusi ennetavate hoiakute kujundamine läbi füüsilise tegevuse.			
	2.2.2 Õigete liiklusalaste hoiakute kujundamine (helkurkoolitus, jalgratturi koolitus).			
	2.2.3 Koolitused:			
	ohutusreeglid sportimisel koolis ja väljaspool			
	esmaabi, vigastuste ennetamine ja elustamisvõtted			
	PERSONALILE SUUNATUD 2.2.4 Ohutuseeskirjade koolitus õpetajatele ja töötajatele.			
	2.2.5 Hooldustöötajatele koolitus ehitiste/varustuse ja väljakute õige hooldamise kohta.			
	2.2.6 Esmaabi, vigastuste ennetamise ja elustamisvõtete koolitus õpetajatele ja töötajatele.			
	2.2.7 Personali pidev arendamine (täiendav koolitus ja kehalise aktiivsuse võimaldamine ning ja motivatsiooni kujundamine)			
	MUUD TEGEVUSED 2.2.8 Kehalisteks tegevusteks mõeldud ruumide/hoonete ja platside hooldamine.			
Selgitus:				
2.3 Dokumenteerimine	2.3.1 Füüsilise tegevuse ja kehalise kasvatuses seotud ruumide/hoonete ja väljakute hooldamise ja remondi dokumenteerimine.			
	2.3.2 Kehalise kasvatuses ja spordiga ning käsitöö/tööõpetusega seotud vigastusjuhtumite registreerimine (sh klassifitseerimine liigi/esinemissageduse järgi, võib ka osana 1. valdkonnas peetavast registreerimisest).			
Selgitus:				

	Tunnus	O	VT	P
2.4 Info jagamine	2.4.1 Kogutud dokumentatsiooni põhjal jagatakse oma saavutusi ja räägitakse probleemidest oma koolis, paikkonnas, turvalise kooli võrgustikus; kohalikel, üleriigilistel ja rahvusvahelistel kohtumistel.			
Selgitus:				
2.5 Infrastruktuur	2.5.1 Füüsilise tegevusega seotud aineõpetajatel, treeneritel, ringijuhendajatel ja meditsiiniöel on eriväljaõpe kehalise tervise, esmaabi, vigastuste ennetamise ja elustamise alal.			
Selgitus:				

TUGEVUSED:

- ...
- ...

PARENDUSVÕIMALUSED:

- ...
- ...

ETTEPANEKUD:

- ...
  - ...
-

3. KRIISIREAGEERIMINE

	Tunnus	O	VT	P
3.1 Tegevused (sh koolitused)	3.1.1 Hädalukorra lahendamise plaani (sh tuleoht, relvaohut jne) koolitus kogu personalile ja õpilastele.			
	3.1.2 Õppehäirete (sh evakuatsiooni osa) regulaarne läbiviimine õpilastele ja töötajale.			
Selgitus:				
3.2 Dokumenteerimine	3.2.1 Erinevat tüüpi kriisi/katastroofiohtude hindamine koolis (aluseks varasemad andmed ja baasandmed).			
	3.2.2 Kriisiõppuse näitajad on õppuse käigus mõõdetud ja tulemused dokumenteeritud.			
	3.2.3 Olemas on lühiajaline reageerimisplaan.			
	3.2.4 Olemas on pikaajaline reageerimisplaan.			
	3.2.5 Reaalse kriisilukorra reageerimistulemuste dokumenteerimine.			
Selgitus:				
3.3 Info jagamine	3.3.1 Kogutud dokumentatsiooni põhjal jagatakse oma saavutusi ja räägitakse probleemidest oma koolis, paikkonnas, turvalise kooli võrgustikus; kohalikel, üleriigilistel ja rahvusvahelistel kohtumistel.			
Selgitus:				
3.4 Infrastruktuur	3.4.1 Vastutusosalad hädalukordade ja kriiside lahendamiseks on selgelt jagatud, vastutavad isikud määratud ja andmed regulaarselt uuendatud.			
	3.4.2 Tugev side ja koostöö vastavate organisatsioonidega (politsei, pääste).			
Selgitus:				

TUGEVUSED:

- ...
- ...

PARENDUSVÕIMALUSED:

- ...
- ...

ETTEPANEKUD:

- ...
- ...

4. KOGUKOND JA PEREKOND

	Tunnus	O	VT	P
4.1	Väärtuste kujundamine <ul style="list-style-type: none"> Väärtuste süsteem, mis väljendab kogukonna rolli olulisust koolis ja kooli rolli olulisust kogukonnas (ühe tervis ja turvalisus mõjutab teist). 			
Selgitus:				
4.2	Tegevused (sh koolitused)			
	4.2.1 Programmid/tegevused lapsevanematele.			
	4.2.2 Kogukonna eriprogrammid (kool pakub ise/võtab kogukonnas toimuvast osa, ettevõtte toetab ("lapsendamise"), külalisesinejad jne).			
	4.2.3 Lapsevanematele ja kogukonna liikmetele koolitus tahtmatute vigastuste, vägivalla ja enesetapu teemadel.			
Selgitus:				
4.3	Dokume			
	4.3.1 Kogukonna ja pere kaasamine kooli tegevustesse on dokumenteeritud.			
	4.3.2 Lapsevanematele mõeldud koolitused on dokumenteeritud.			
Selgitus:				
4.4	Info jagamine			
	4.4.1 Kogutud dokumentatsiooni põhjal jagatakse oma saavutusi ja räägitakse probleemidest oma koolis, paikkonnas, turvalise kooli võrgustikus; kohalikel, üleriigilistel ja rahvusvahelistel kohtumistel.			
	4.4.2 Turvalise kooli liikumise põhimõtete ja laiema turvalise kogukonna väärtuste aktiivne jagamine kogukonnas.			
Selgitus:				
	4.5.1 Kogukonna pakutavad teenused. (N: Naabrivalve, vabatahtlikud pritsumehed, abipolitseinikud, külalislektorid jne)			
	4.5.2 Avatud kogukonnakeskused.			
	4.5.3 Koostöö paikkonna ettevõtjatega.			
Selgitus:				

TUGEVUSED:

➤ ...

➤ ...

PARENDUSVÕIMALUSED:

➤ ...

➤ ...

ETTEPANEKUD:

➤ ...

➤ ...

SISUKORD

Eessõna	1
Tänuõnad	2
1. SOTSIAALNE JA FÜÜSILINE KESKKOND.....	3
2. FÜÜSILISED TEGEVUSED/KEHALINE KASVATUS.....	6
3. KRIISIREAGEERIMINE	8
4. KOGUKOND JA PEREKOND.....	9